

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра психології, педагогіки і туризму

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія державотворення України

спеціальність	242 Туризм
рівень вищої освіти	бакалавр
освітня програма	Туристичне обслуговування
статус дисципліни	нормативна

Форма здобуття освіти	<i>денна</i>
Семестр	<i>I</i>
Кількість кредитів ЄКТС	<i>3</i>
Мова навчання	<i>українська</i>
Форма підсумкового контролю	<i>залік</i>

Пояснювальна записка

Метою дисципліни «Історія державотворення України» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з історією національної державності, з її витоками та основними етапами державотворення, з особливостями державотворчої практики українського народу на різних етапах державного його буття, з державницькою діяльністю видатних діячів та політичних сил вітчизняної історії.

Предметом вивчення вузівського курсу є загальні закономірності та характерні особливості виникнення і функціонування історичних форм державності українського народу на різних етапах його буття.

Завданням дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти з теоретичними проблемами української державності, з історією становлення і розвитку держави на українських теренах, з основними етапами українського національно-визвольного руху, з видатними діячами вітчизняного державотворення. а також формування таких загальних та фахових компетентностей:

Загальні компетентності:

ЗК01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК03. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК06. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК14. Здатність працювати в команді та автономно.

Фахові компетентності:

ФК33. Здатність аналізувати місце України у загальноєвропейському та світовому цивілізаційному процесі та туристичному просторі.

Програмні результати навчання, які перевіряються в результаті вивчення дисципліни

ПРН14. Проявляти повагу до індивідуального і культурного різноманіття.

ПРН16. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

ПРН19. Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.

ПРН20. Виявляти проблемні ситуації і пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПРН25. Використовувати набуті знання для аналізу місця України у загальноєвропейському та світовому цивілізаційному процесі та туристичному просторі.

Курс «Історія державотворення України» для здобувачів вищої освіти спеціальності 242 Туризм складається з одного змістового модуля: Історія українського державотворення від найдавніших часів до сьогодення. У ньому висвітлюються основні етапи та особливості українського державотворчого процесу.

Загальний обсяг (відповідно до навчального плану) – **3** кредити ЄКТС; 90 год.

зокрема:

лекції – 14 год.

семінарські заняття – 16 год.

самостійна робота – 60 год.

**Навчально-тематичний план дисципліни
«Історія державотворення України»**

№ п/п	Змістові модулі	Кількість годин			
		Денна форма здобуття освіти			
		Разом	зокрема		
Лекції	Семінарські /практичні заняття		самостій на робота		
1.	Тема 1. Становлення українського етносу. Початки державності на українських землях	8	2	–	6
2.	Тема 2. Українська державність у добу Середньовіччя (IX–XIII ст.): Київська Русь і Галицько-Волинське князівство	10	2	2	6
3.	Тема 3. Українські землі під владою Литви і Польщі (XIV – середина XVII ст.). Козацтво як державотворча сила	8	–	2	6
4.	Тема 4. Формування Української козацько-гетьманської держави (середина XVII–XVIII ст.)	10	2	2	6
5.	Тема 5. Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій (XIX – початок XX ст.)	10	2	2	6
6.	Тема 6. Державотворчі процеси доби Української національної революції 1917–1920 рр.	8	–	2	6
7	Тема 7. Україна у міжвоєнний період (1920–1930-ті рр.)	8	–	2	6
	Тема 8. Україна у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.)	8	2	–	6
	Тема 9. Україна в	10	2	2	6

	післявоєнний період (1945–1991 рр.). Посилення кризи радянської системи				
	Тема 10. Державотворчі процеси в незалежній Україні	10	2	2	6
	Разом годин за модулем 1:	90	14	16	60
	Усього годин:	90	14	16	60

з дисципліни «Історія державотворення України»

Тема 1. Становлення українського етносу. Початки державності на українських землях

Мета вивчення: ознайомлення студентів з предметом, метою, теоретичними засадами дисципліни, основними поняттями і термінами курсу.

Провідна ідея: тягловість процесу державотворення України, зародження традицій державності у середовищі східного слов'янства.

Ключова проблема: розкрити періодизацію історії державотворення України, ознайомити студентів з характеристикою кожного з державотворчих етапів, показати зародження державотворчих процесів у середовищі східного слов'янства, а також вплив на них з боку античних держав-полісів Північного Причорномор'я і кочових імперії Сходу.

Основні питання:

1. Мета і завдання курсу «Історія державотворення України». Джерела та історіографія курсу.
2. Найдавніші протодержавні і державні утворення на українських землях (кіммерійці, скіфи, сармати).
3. Античні держави Північного Причорномор'я.
4. Розселення слов'ян у Східній Європі. Початки слов'янської державності на українських землях.

Тема 2. Українська державність у добу Середньовіччя (IX–XIII ст.): Київська Русь і Галицько-Волинське князівство

Мета вивчення: ознайомлення студентів з основними поняттями теми, її науковою періодизацією.

Провідна ідея: історичне значення Старокиївської держави і Галицько-Волинського князівства в долі українського народу.

Ключова проблема: простежити процес становлення і розквіту Київської держави, зростання її міжнародного авторитету після запровадження християнства, порівняти розвиток давньоруської державності з аналогічними процесами у Західній Європі, розкрити історичну закономірність розпаду Київської Русі і формування моноетнічних держав, показати об'єктивні фактори розквіту Галицько-Волинського князівства, виявити місце української державності у другій половині XIII–XIV ст. у європейському політичному просторі.

Основні питання:

1. Передумови утворення Давньоруської держави. Теорії походження Русі.
2. Русь у IX-X ст. Суспільне життя і зовнішня експансія. Перші кроки християнізації.
3. Доба Володимира і Ярослава. Нерівномірність суспільного розвитку Заходу і Сходу Європи.
4. Доба феодальної роздробленості. Монголо-татарська навала та її наслідки для Русі.
5. Галицько-Волинська держава, її місце і роль в українській історії.

Тема 3. Українські землі під владою Литви і Польщі (XIV – середина XVII ст.). Козацтво як державотворча сила

Мета вивчення: ознайомлення студентів з основними поняттями теми, її науковою періодизацією.

Провідна ідея: зародження і розвиток козацтва, зростання його військово-політичної могутності.

Ключова проблема: розкрити процес переходу українських земель під владу Великого князівства Литовського і Королівства Польського, показати, що перебування українців у складі інших держав не призвело до їх національно-культурної асиміляції, довести, що політичний, економічний, національно-культурний гніт українського народу у складі Речі Посполитої не знищили почуття національної свідомості, а покликали до життя нову соціальну силу – українське козацтво, яке очолило боротьбу українського народу за відновлення державності.

Основні питання:

1. Загарбання українських земель Великим князівством Литовським і королівством Польським.
2. Соціально-економічне життя в Україні в другій половині XIV–XVI ст.
3. Українські землі під владою Речі Посполитої.
4. Козацтво та його роль в суспільно-політичному житті українського народу.

Тема 4. Формування Української козацько-гетьманської держави (середина XVII–XVIII ст.)

Мета вивчення: ознайомлення студентів з основними поняттями теми, її науковою періодизацією, з різними концептуальними підходами до визначення характеру Української національної революції (1648–1676) та Української національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького (1648–1657).

Провідна ідея: зародження, становлення і розвиток української державності у формі Української козацько-гетьманської держави у середині XVII–XVIII ст.

Ключова проблема: висвітлити причини, характер, рушійні сили Української національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького, довести, що в ході визволення українських земель з-під влади Речі Посполитої постала Українська козацько-гетьманська держава, показати наслідки непослідовної політики гетьманів України, що призвели до розчленування останньої між сусідніми державами, показати послідовну політику російського царизму, спрямовану на нищення політичної автономії України.

Основні питання:

1. Причини, характер, рушійні сили і проблеми періодизації Української національної революції (1648–1676).
2. Формування української державності в ході національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького.
3. Загострення кризи української державності у 1657-1663 рр. Політика І. Виговського і Ю. Хмельницького.
4. Доба Руїни. Петро Дорошенко у боротьбі за незалежність українських земель.
5. Гетьманщина наприкінці XVII – XVIII ст. Ліквідація політичної автономії України.

Тема 5. Українські землі у складі Російської та Австро-Угорської імперій (XIX – початок XX ст.)

Мета вивчення: ознайомлення студентів з основними поняттями теми та її науковою періодизацією.

Провідна ідея: політичне становище українських земель у складі Російської та Австро-Угорської імперій, розвиток українського руху на шляху від культурництва до суспільно-політичної боротьби.

Ключова проблема: показати становище України у складі Російської та Австро-Угорської імперій, простежити вплив європейської суспільної думки на розвиток суспільно-культурних процесів у середовищі української еліти в умовах російського деспотизму, показати розвиток національного руху на західноукраїнських землях у складі Австро-Угорщини, простежити процес зародження перших українських політичних партій.

Основні питання:

1. Політичне і соціально-економічне становище України в складі Російської імперії у першій половині XIX ст.
2. Початки українського національного пробудження. Суспільно-політичні настрої української еліти, Кирило-Мефодіївське братство.

3. Українські землі у складі Російської імперії у другій половині XIX ст. Розгортання українського руху в нових умовах, посилення його політизації, виникнення політичних партій.

4. Політичне і соціально-економічне становище українських земель у складі Австро-Угорщини. Суспільно-політичний рух у Західній Україні.

5. Українські землі в роки Першої російської революції та Першої світової війни.

Тема 6. Державотворчі процеси доби Української національної революції 1917–1920 рр.

Мета вивчення: ознайомлення студентів з основними поняттями теми, її науковою періодизацією, різними концептуальними підходами до визначення сутності та етапів Української національної революції 1917–1920 рр.

Провідна ідея: українська державність доби Української національної революції 1917–1920 рр.: зміст і форми.

Ключова проблема: простежити вплив Лютневої буржуазно-демократичної революції 1917 р. на розгортання українського національного руху, показати досягнення і прорахунки Центральної Ради на шляху державотворення, розкрити сутність доби Гетьманату Павла Скоропадського як державницької моделі українського консерватизму, розкрити діяльність Директорії УНР на шляху державотворення, показати причини поразки Української національної революції 1917–1920 рр. та історичне значення цього періоду для історії державотворення України.

Основні питання:

1. Лютнева революція 1917 р. Посилення українського руху. Центральна рада і утворення УНР. Боротьба Центральної Ради і більшовиків за владу в Україні.

2. Українська Держава Павла Скоропадського.

3. Доба Директорії УНР.

4. Білогвардійський режим в Україні.

5. Розвиток радянської державності в умовах громадянської війни

Тема 7. Україна у міжвоєнний період (1920–1930-ті рр.)

Мета вивчення: ознайомлення студентів з основними поняттями теми, її науковою періодизацією.

Провідна ідея: Україна в умовах утвердження радянського тоталітаризму, розгортання національно-визвольного руху на західноукраїнських землях після ліквідації української державності.

Ключова проблема: висвітлити становище України у складі СРСР,

Польщі, Румунії та Чехословаччини, показати трагічні наслідки радянської політики (військовий комунізм, неп, коренізація, індустріалізація, колективізація, політичні репресії) для України, показати розгортання національно-визвольного руху на західноукраїнських землях у міжвоєнний період.

Основні питання:

1. Політичне і соціально-економічне становище України після завершення революції та громадянської війни. Вхід України до складу СРСР.
2. Відбудова народного господарства країни на основі НЕПу. Політика коренізації: українізація і розвиток національних меншин.
3. Індустріалізація і колективізація в Україні: хід і наслідки.
4. Політичні репресії в країні, утвердження сталінського тоталітарного режиму.
5. Політичне і соціально-економічне становище українських земель в складі Польщі, Румунії, Чехословаччини.

Тема 8. Україна у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.)

Мета вивчення: ознайомлення студентів з основними поняттями теми, її науковою періодизацією.

Провідна ідея: причини Другої світової війни, її хід і значення для України.

Ключова проблема: висвітлити позиції європейських держав щодо України напередодні Другої світової війни, розкрити причини та основні етапи війни, показати особливості окупаційного режиму в Україні (Трансністрія, дистрикт Галичина, рейхкомісаріат Україна), простежити розгортання руху Опору на українських землях (ОУН-УПА, радянські партизани), показати наслідки Другої світової війни для України.

Основні питання:

1. Українське питання в політиці європейських держав напередодні Другої світової війни.
2. Початок Другої світової війни. Захоплення західноукраїнських земель, їх включення до складу СРСР.
3. Німецько-радянська війна. Окупаційний режим в Україні.
4. Рух Опору в Україні. Радянські партизани. ОУН-УПА у боротьбі з більшовизмом і фашизмом.
5. Кінець Другої світової війни, її наслідки для України.

Тема 9. Україна в післявоєнний період (1945–1991 рр.). Посилення кризи радянської системи

Мета вивчення: ознайомлення студентів з основними поняттями теми, її науковою періодизацією.

Провідна ідея: передумови організації, еволюція та значення українського дисидентського руху.

Ключова проблема: розкрити становище України у складі СРСР після Другої світової війни, показати політичний і соціально-економічний розвиток УРСР у цей час, показати роль дисидентського руху у боротьбі за демократизацію суспільно-політичного життя в СРСР, висвітлити системну кризу радянської системи у 1980-х рр. і неможливість її реформування в умовах «перебудови».

Основні питання:

1. Відбудова і розвиток народного господарства України в післявоєнний період. Завершення радянзації західноукраїнських земель.
2. Україна в умовах десталінізації (1953–1964 рр.).
3. Соціально-економічний розвиток України в 1960–1980-х рр. Наростання кризових явищ. Рух дисидентів в Україні.
4. Україна у добу перебудови (1985–1991 рр.).

Тема 10. Державотворчі процеси в незалежній Україні

Мета вивчення: ознайомлення студентів з основними поняттями теми, її науковою періодизацією.

Провідна ідея: процес становлення і розвитку державності незалежної України.

Ключова проблема: показати неминучість розпаду СРСР, розкрити становище України напередодні проголошення незалежності, висвітлити перші кроки у напрямку демократизації суспільно-політичного життя, показати труднощі при вирішенні проблеми зміни моделі економічного розвитку, розкрити процес міжнародного визнання суверенної України, висвітлити політичний і соціально-економічний розвиток України в останні десятиліття.

Основні питання:

1. Проголошення суверенітету та державної незалежності України.
2. Перші кроки демократизації суспільно-політичного життя. Суперечності і труднощі державного будівництва.
3. Економічна криза в Україні та її наслідки. Програми нової економічної стратегії.
4. Незалежна Україна на міжнародній арені.

Система оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти

Система модульно-рейтингового контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти має таку структуру:

№ з/п	Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності здобувача вищої освіти	Максимальна кількість балів
1.	Передбачений підсумковий контроль – залік	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота здобувача вищої освіти	50
		2. Модульна контрольна робота (МКР)	50

Поточне оцінювання всіх видів навчальної діяльності кожного здобувача вищої освіти (аудиторна, обов'язкова позааудиторна самостійна робота (*реферат, доповідь у формі мультимедійної презентації, творче завдання у формі есе*), здійснюється за десятибальною шкалою (від 0 до 10 балів). У кінці вивчення навчального матеріалу кожного організаційного модуля викладач виставляє **окремо** бали за: 1) аудиторну роботу, 2) виконання однієї обов'язкової позааудиторної самостійної роботи з обраної здобувачем теми – як середнє значення усіх поточних оцінок з кожного виду роботи здобувача вищої освіти з округленням до цілого числа. Ці оцінки помножуються на **2** ($10 \times 2 = 20$). Таким чином, сума балів (**максимум $20+20=40$**) за зазначені види роботи накопичується в рейтинговому “кошику” здобувача вищої освіти. У кінці вивчення навчального матеріалу модуля викладач виводить також середнє значення всіх поточних оцінок за виконання студентом додаткових завдань (*доповідь у формі мультимедійної презентації, творче завдання у формі есе*) (**максимум 10 балів**). Визначений середній бал за виконання додаткових завдань додається до попередньо зароблених балів. Сума балів за названі види роботи (**максимум $20+20+10=50$**) є рейтинговим балом здобувача вищої освіти за роботу протягом семестру.

Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських та практичних занять позначаються “0” балів.

Підсумковий контроль Залік

Оцінка в національній шкалі (“зараховано”, “не зараховано”) та оцінка в шкалі ЄКТС виставляються на підставі семестрового рейтингового бала здобувача за дисципліну таким чином:

90 – 100 балів – **A** }
}

82 – 89 балів	–	B	
75 – 81 бал	–	C	зараховано
66 – 74 бали	–	D	
60 – 65 балів	–	E	
59 балів і нижче	–	FX.	

Здобувачі вищої освіти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **60 і вище**, отримують оцінку **“зараховано”** і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку.

Здобувачі вищої освіти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 і нижче**, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється оцінка **“зараховано”** в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – **E** та бал **60**. Якщо здобувач вищої освіти під час заліку отримав оцінку **“не зараховано”**, то йому у відомість обліку успішності виставляється оцінка **“не зараховано”** в національній шкалі, оцінка **FX** – у шкалі ЄКТС та його семестровий рейтинговий бал за дисципліну.

Умови допуску до семестрового заліку

При розв’язанні питання про допуск здобувачів вищої освіти до заліку з дисципліни «Історія державотворення України» враховується виконання ними вимог навчального плану і графіка навчального процесу. Здобувачі вищої освіти мають відпрацювати всі пропущені аудиторні заняття з дисципліни «Історія державотворення України». Здобувач вважається **допущеним до семестрового заліку**, якщо він **виконав усі види робіт**, що передбачені робочою програмою дисципліни.

Критерії оцінювання роботи здобувача вищої освіти на семінарському занятті

Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може заробити за різні види роботи під час одного семінарського заняття становить 10 балів.

№ п/п	Види роботи студента на семінарському занятті	Кількість балів	Критерії оцінки
1.	Відповідь на семінарі з основних питань обговорення теми	9-10	Правильна, ґрунтовна, повна відповідь, творче висвітлення проблем
		7-8	Правильна, але недостатньо повна, розгорнута та ґрунтовна
		4-6	Відповідь з порушенням логіки, не аргументована
		2-3	Відповідь з суттєвими помилками

		1	Відповідь що не відповідає змісту питання
		0	Неготовність здобувача вищої освіти до семінару, або відсутність здобувача вищої освіти на семінарі без поважної причини
2.	Активна участь у роботі семінару (доповнення, участь у обговоренні ключових питань теми)	8-9-10	Максимально висока активність, що свідчить про всебічну обізнаність з матеріалом
		5-6-7	Висока активність, що свідчить про фрагментарну обізнаність з матеріалом
		3-4	Середня активність, що свідчить про необізнаність з матеріалом
		1-2	Низька активність, що свідчить про не володіння матеріалом
		0	Неготовність здобувача вищої освіти до семінару, або відсутність здобувача вищої освіти на семінарі без поважної причини

Модульна контрольна робота

Модульна контрольна робота є складником семестрового рейтингу. Наприкінці семестру всі здобувачі вищої освіти виконують модульні контрольні роботи з усіх дисциплін.

До кожного варіанта модульної контрольної роботи входить по три питання, що відповідають репродуктивному (рівень А), алгоритмічному (рівень В) й творчому (рівень С) рівням складності.

Зразок модульної контрольної роботи

Варіант № 8

1. Які державні утворення існували до Київської Русі на території сучасної України? Проаналізуйте передумови утворення Київської Русі.

Максимальна кількість балів – 10.

2. Розкрийте основний зміст внутрішньої та зовнішньої політики української козацької держави у 1648–1657 роках.

Максимальна кількість балів – 15.

3. Порівняйте програми українських політичних партій, що існували у 1900–1917рр. Проаналізуйте діяльність двох найвпливовіших політичних партій наддніпрянської України – УСДРП та УПСР, визначте їх місце у національному русі та соціально-політичній боротьбі.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи:

Питання репродуктивного рівня (рівень А). Максимальна кількість балів – 10.

9-10 балів – виставляються за бездоганну відповідь.

6-7-8 балів – виставляються за повну відповідь, але в ній допущені деякі неточності, що не мають істотного значення.

4-5 балів – виставляються за неповну відповідь, в якій багато неточностей.

1-2-3 бали – виставляються за схематичну відповідь, в якій багато фактологічних помилок.

0 балів – виставляються за відсутності відповіді, або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Питання алгоритмічного рівня (рівень В). Максимальна кількість балів – 15.

13-14-15 балів – виставляються за умови досконалого орієнтування у змісті понять, що висвітлюються, безпомилкового знання фактологічного матеріалу.

10-11-12 балів – виставляються за умови в цілому правильного висвітлення питання.

7-8-9 балів – виставляються за умови загального орієнтування в змісті проблеми.

3-4-5-6 балів – виставляються за умови неповного, поверхового розкриття змісту проблеми.

1-2 бали – виставляються за умови загального орієнтування в змісті проблеми з суттєвими помилками її розкриття.

0 балів – виставляються за відсутності відповіді, або за відповідь, що не відповідає змісту завдання.

Питання творчого рівня (рівень С). Максимальна кількість балів – 25.

22-23-24-25 балів – виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь, що містить самостійні судження та демонструє здатність творчого розв'язання поставлених завдань.

18-19-20-21 балів – виставляються за вичерпну, змістовну, логічну та послідовну за викладом відповідь.

14-15-16-17 балів – виставляються за умови, що відповідь правильна, змістовна, послідовна, але містить незначні недоліки у викладі теоретичного підґрунтя.

10-11-12-13 балів – виставляються за умови, що відповідь правильна, але містить незначні недоліки, рівень самостійності в судженнях недостатній.

6-7-8-9 балів – виставляються за умови, що відповідь неповна, схематична; рівень самостійності в судженнях недостатній.

3-4-5 балів – виставляються за умови, якщо у відповіді є неточності та помилки у розкритті проблеми; рівень самостійності в судженнях недостатній.

1-2 бали – виставляються за умови, відсутності вичерпної відповіді на питання; наявності значної кількості неточностей і фактологічних помилок, що свідчить про поверховість знань студента.

0 балів – виставляються за відсутності відповіді, або за відповідь, що не відповідає змісту завдань.

Модульна контрольна робота виконується протягом двох академічних годин (1 година 20 хвилин)). Максимальний рейтинг здобувача вищої освіти за виконання модульної контрольної роботи становить 50 балів.

Орієнтовні питання модульної контрольної роботи з курсу «Історія державотворення України»

1. Поясніть, що є предметом, метою курсу “Історія державотворення України”, дайте періодизацію та проаналізуйте джерела та історіографію курсу.

2. Охарактеризуйте, що являло первісне громадянство на теренах сучасної України та покажіть основні здобутки трипільської культури і її роль у подальшому розвитку цивілізації на теренах сучасної України.

3. Які державні утворення існували до Київської Русі на території сучасної України. Проаналізуйте передумови утворення Київської Русі.

4. Розкрийте основні ознаки суспільного ладу, характерні для східнослов'янських племен і поясніть, чому східні слов'яни перейшли від первіснообщинного ладу до феодального, минаючи рабовласницький устрій?

5. Визначте кордони первинного розселення слов'ян і охарактеризуйте суспільний устрій, господарство, побут східнослов'янських племен напередодні утворення Київської держави.

6. Порівняйте і дайте оцінку діяльності князів Володимира Великого і Ярослава Мудрого.

7. Поясніть, чому з різних світових релігій було обрано саме християнство в його візантійсько-православному варіанті?

8. Охарактеризуйте суспільно-політичний та адміністративний устрій Київської Русі і з'ясуйте, які характерні ознаки відрізняли давньоруську феодальну державу у порівнянні з іншими європейськими державами.

9. Поясніть, чому ще недавно така сильна держава, як Київська Русь, підпала під вплив і протягом XIV ст. була розчленована сусідніми феодальними державами?

10. З'ясуйте основні причини занепаду й розпаду Київської Русі. Які нові державні утворення виникли на її території та їх місце і роль у подальшому історичному розвитку?

11. Визначте, яку роль у боротьбі з монголо-татарськими та іншими іноземними загарбниками відіграли Київська Русь і Галицько-Волинське князівство.

12. Проаналізуйте, які зміни відбулися у внутрішній та зовнішній політиці великих князів литовських протягом другої половини XIV-XVI ст.

13. Розкрийте причини переходу українських земель під владу Польщі у другій половині XVI ст. і особливості їх розвитку у складі Речі Посполитої до середини XVII ст.

14. Проаналізуйте причини виникнення українського козацтва.

15. Проаналізуйте, як змінювалися устрій та функції Запорізької Січі протягом XVI-XVII ст.ст.

16. Діяльність гетьмана П. Сагайдачного уособлювала лінію поміркованої течії в українському козацтві, що не бажала йти на відкриту політичну конфронтацію з Річчю Посполитою. Чи приносила ця течія користь справі визволення українського народу? В чому це виявилось?

17. Проаналізуйте позиції і конкретні прояви діяльності представників радикальної та поміркованої течій в українському козацтві. Чому в 20-30 рр. XVII ст. посилювався козацький радикалізм.

18. Поясніть, які причини зумовили посилення військово-політичної ролі козацтва наприкінці XVI – у першій чверті XVII ст., перетворення козацтва на лідера національно-визвольних змагань.

19. Дайте оцінку релігійній ситуації, що склалась в Україні в другій половині XVI – на початку XVII ст.

20. Проаналізуйте причини, характер, рушійні сили та періодизацію Української національної революції середини XVII ст.

21. Порівняйте основні напрями зовнішньої політики Б. Хмельницького у 1648-1649 рр., 1650-1654 рр., 1654-1657 рр. та поясніть причини змін зовнішньополітичного курсу Гетьманщини.

22. Порівняйте Зборівський (1649 р.), Білоцерківський (1651 р.), Переяславський (1654 р.) та Гадяцький (1658 р.) міждержавні договори, якими визначалися правовий статус, соціально-економічні, політичні права Гетьманщини.

23. Поясніть, як еволюціонував державний устрій Гетьманщини за Хмельниччини.

24. Розкрийте основний зміст внутрішньої та зовнішньої політики української козацької держави у 1648-1657 роках.

25. Проаналізуйте зміни в соціальній структурі українського суспільства в XIV-XVIII ст.

26. Покажіть поступове знищення української автономії російським самодержавством.

27. Охарактеризуйте боротьбу за збереження незалежності України в другій половині XVII-XVIII ст.

28. Проаналізуйте внутрішню і зовнішню політику І. Мазепи та його роль у культурному житті України.

29. Дайте оцінку суспільно-політичним відносинам в Україні у складі

Російської імперії у другій половині XVIII ст.

30. Розкрийте зміст таких історичних явищ, як “Велике князівство Руське”, “Руїна” і “Гетьманщина”.

31. Покажіть взаємозв’язок процесів становлення української державності й розвитку національної культури у другій половині XVII і XVIII ст.

32. Розкрийте особливості адміністративно-політичного устрою Лівобережжя (Гетьманщини), Слобожанщини, Запоріжжя, Правобережжя, Північної Буковини, Закарпаття.

33. Проаналізуйте, яких змін зазнали соціально-економічне, політичне, правове становище Гетьманщини у другій половині XVII–XVIII ст.

34. Розкрийте причини втрати суверенітету Гетьманщини і ліквідації української автономії.

35. Розкрийте причини, характер, наслідки Гайдамацького Руху та поясніть, яке значення він мав для подальшого розвитку національно-визвольної боротьби українського народу проти іноземного гніту.

36. Проаналізуйте суспільно-політичний рух в Україні наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст. зародження революційно-демократичної та ліберальної течії.

37. Порівняйте суспільно-політичний статус та адміністративно-територіальний устрій українських земель в Російській та Австрійській імперіях.

38. Порівняйте становище українських земель у складі Австро-Угорської імперії з розвитком українських земель у складі Російської імперії в кінці XVIII – у першій половині XIX ст.

39. Поясніть як відбувалося перетворення України в імперську провінцію.

40. Проаналізуйте соціально-економічний розвиток України в останній чверті XVIII – у першій половині XIX ст.

41. Проаналізуйте стан економіки України в першій половині XIX ст. і назвіть чинники, які б свідчили про посилення розкладу кріпосницької системи і розвиток капіталістичних відносин.

42. Поясніть який вплив мали суспільно-політичні рухи в Європі на політичну ситуацію в першій половині XIX ст. в Європі.

43. Порівняйте рівні соціально-економічного і політичного розвитку на українських землях у складі Російської та Австро-Угорській імперій у XIX ст.

44. Проаналізуйте, як змінювалося політичне та соціально-економічне становище України у складі Російської імперії у XIX ст.

45. Визначте основні напрямки національно-визвольного руху в Україні в період першої буржуазної демократичної революції в Росії.

46. Розкрийте суть української проблеми напередодні і під час Першої світової війни.

47. Порівняйте програми українських політичних партій, що існували у 1900–1917рр. Проаналізуйте діяльність двох найвпливовіших політичних

партій наддніпрянської України – УСДРП та УПСР, визначте їх місце у національному русі та соціально-політичній боротьбі.

48. Охарактеризуйте національний і суспільно-політичний рух в Україні на початку ХХ ст.

49. Розкрийте причини Лютневої революції в Росії та утворення Центральної Ради.

50. На основі аналізу історичних подій зазначеного періоду охарактеризуйте основні напрямки розвитку української держави за часів Центральної Ради.

51. Дайте характеристику найбільш визначним діячам національно-визвольних змагань в Україні 1917-1920 рр.

52. Проаналізуйте зміст I, II, III Універсалів. Поясніть, яке історичне значення мало проголошення Української Народної Республіки.

53. Який вплив мав жовтневий переворот 1917 р. в Україні? Як лідери Центральної Ради поставились до жовтневого перевороту?

54. Визначте основні напрямки внутрішньої і зовнішньої політики, зміст соціально-економічних реформ Гетьманського уряду.

55. Проаналізуйте, як реалізувалася державницька модель українського консерватизму за часів гетьманату П. Скоропадського.

56. Проаналізуйте причини селянських повстання проти Гетьманщини та австро-німецької окупації. Поясніть причини розгортання масового селянсько-повстанського руху проти радянської влади на Україні у 1919 р. (Зелений, Григор'єв).

57. Визначте основні напрямки внутрішньої і зовнішньої політики, зміст соціально-економічних реформ Директорії УНР.

58. Поясніть, як реалізувалася концепція українського соціалізму в діяльності Директорії.

59. Яке місце, на вашу думку, належало махновському руху у подіях громадянської війни? Чим він відрізнявся від інших селянсько-повстанських виступів 1919 –1920 рр.?

60. Проаналізуйте перші кроки діяльності уряду ЗУНР. Чим викликана війна ЗУНР з Польщею?

61. Проаналізуйте політику більшовиків в Україні в роки громадянської війни. До яких наслідків призвела політика “воєнного комунізму”?

62. Аргументовано розкрийте суперечливу сутність перших “експериментів” більшовицького режиму в Україні.

63. Охарактеризуйте політику білогвардійців та більшовиків в Україні.

64. Визначте основні напрямки соціально-економічних реформ Гетьманського уряду, Директорії, більшовиків в Україні в роки громадянської війни.

65. Поясніть, чим був зумовлений поворот більшовицького уряду до нової економічної політики.

66. Розкрийте особливості впровадження непу в Україні (зміна віх і лібералізація національної політики; проблема українізації).

67. Розкажіть, що спричинило до нової хвилі української політичної

еміграції у 20-х рр. ХХ ст. Охарактеризуйте політику керівництва СРСР та радянської України щодо української інтелігенції.

68. Розкрийте причини та наслідки індустріалізації в Україні в 1920–1930-х роках.

69. Проаналізуйте передумови утвердження тоталітарної системи в СРСР та в Україні, охарактеризуйте її прояви в усіх сферах суспільного життя.

70. Поясніть за яких обставин відбулося включення західноукраїнських земель до складу СРСР”. Розкрийте деструктивну роль радянської тоталітарної системи на теренах Західної України.

71. Поясніть, як змінювалася радянська політика щодо українського селянства протягом 20–30-х рр. ХХ ст. (репресії проти селянства, політика геноциду українського народу; голодомор 1932-33 рр.).

72. Охарактеризуйте прояви сталінської тоталітарної системи на Україні в 1920–1930-х рр.

73. Проаналізуйте політичну ситуацію у Західній Україні, розкрийте зміст, форми, наслідки боротьби українських політичних партій та громадських організацій на цих теренах (легальні та нелегальні форми методи боротьби УВО, ОУН, УНДО, КПЗУ, УГКЦ; націократичні концепції; Д. Донцов, М. Сціборський).

74. Порівняйте діяльність українських політичних партій, громадських організацій в Польщі, Румунії, Чехословаччині в міжвоєнний період.

75. Поясніть яка роль належала українцям в боротьбі з німецько-фашистською агресією.

76. Поясніть завдяки чому німецьким військам у перший місяць війни вдалося захопити значну частину території України.

77. Розкрийте суть політики щодо українців, що запровадили фашистські загарбники в Україні.

78. Поясніть, яку роль відіграли ОУН-УПА у боротьбі з фашизмом та радянським тоталітаризмом під час Другої світової війни.

79. Дайте оцінку сталінській політиці радянської України на теренах Західної України у повоєнний час.

80. Проаналізуйте основні напрямки та результати діяльності представників української еміграції у повоєнний час.

81. Дайте оцінку ідеологічним процесам в Україні у 40–50-ті роки ХХ ст.

82. Поясніть, які риси були притаманні післявоєнній економіці України в умовах посилення тоталітарно-бюрократичної системи. Розкрийте причини та наслідки голоду 1946-1947 рр. в Україні.

83. Проаналізуйте зміст внутрішньої та зовнішньої політики Радянського Союзу за часів правління М. Хрущова та визначте її вплив на Україну.

84. Дайте оцінку політичній діяльності таких керівників радянської України, як П.Шелест та В.Щербицький, поясніть, який вплив вона мала для подальшого розвитку українського суспільства.

85. Поясніть, які причини призвели до посилення репресивного

характеру повоєнної національної політики КПРС в Україні.

86. Хрущовська "відлига" в Україні (1953-1964).

87. Поясніть, як Жовтневий переворот 1964 р. у Москві вплинув на ситуацію в Україні.

88. Порівняйте рух шестидесятників з правозахисним рухом 1970 – початку 1980-х рр., їх місце у національно-визвольній боротьбі.

89. Проаналізуйте політику радянського уряду щодо дисидентів в Україні та поясніть, до яких наслідків вона привела.

90. Визначити зміст діяльності українських дисидентських організацій в 1960-х – на початку 1980-х рр.

91. В чому, на Вашу думку, полягало історичне значення дисидентського руху для майбутньої долі українського народу.

92. Проаналізуйте політичну та соціально-економічну ситуацію в Україні у часи перебудови.

93. Розкрийте причини розпаду СРСР, покажіть закономірність проголошення незалежності України, пошуки моделі соціально-економічного й політичного розвитку у 90-х рр. ХХ ст., уроки пострадянської доби.

94. Розкрийте причини розпаду СРСР, покажіть закономірність проголошення незалежності України.

95. Поясніть, якими були причини поглиблення кризи радянської системи у 1970–1990-х рр. і яке значення вона мала в історії України.

96. Визначте основні напрямки соціально-економічної політики радянського уряду в Україні у 1970–1980-ті роки.

97. Охарактеризуйте прояви тоталітарної системи в Україні у 1970–1980-ті роки. Якими шляхами йшла перебудова в Україні?

98. Поясніть, якими були передумови здобуття Україною незалежності.

99. В чому, на Вашу думку, полягають труднощі у розбудові незалежності України?

100. Проаналізуйте передумови та основні етапи розвитку конституційного процесу в Україні, основні положення Конституції України.

101. Проаналізуйте шляхи трансформації політичної системи України протягом 90-х рр. ХХ ст. – початку ХХ ст.

102. Проаналізуйте зовнішньополітичний курс України у 90-х рр. ХХ ст. – на початку ХХІ ст.

103. Порівняйте соціально-економічну політику українських урядів після здобуття Україною незалежності.

104. Дайте оцінку політичному та соціально-економічному курсу сучасної України та поясніть, як відбувалися пошуки оптимальної моделі соціально-економічного і політичного розвитку в умовах незалежності.

Тематика самостійних робіт з дисципліни «Історія державотворення України»

1. Перші державні утворення на українських землях.
2. Античні міста-держави на території Північного Причорномор'я.
3. Формування інститутів влади у східних слов'ян.
4. Особливості державного ладу Київської Русі.
5. Галицько-Волинська держава та її місце в історії української державності.
6. Суспільно-політичний устрій на українських землях у складі Великого Князівства Литовського (друга половина XIV – перша половина XVI ст.).
7. Суспільно-політичний лад на українських землях у складі Речі Посполитої.
8. Устрій та право Запорозької Січі.
9. Козацька державність доби Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.
10. Україна доби Гетьманщини (середина XVII – кінець XVIII ст.).
11. Суспільно-політичне становище України в складі Російської імперії (XIX – початок XX ст.).
12. Суспільно-політичне становище західноукраїнських земель у складі імперії Габсбургів.
13. Відродження національної державності за доби Центральної Ради.
14. Українська Держава гетьмана Павла Скоропадського.
15. Особливості української державності за доби Директорії УНР.
16. Зародження радянської державності. Утворення СРСР та зміни у суспільно-політичному житті України.
17. Суспільно-політичне становище українських земель у міжвоєнний період (1918–1939 рр.).
18. Україна в повоєнні роки та період десталінізації (1945 р. – середина 1960-х рр.).
19. Україна доби застою (середина 1960-х – середина 1980-х рр.).
20. Проголошення незалежності України у 1991 р.: передумови, причини, наслідки.
21. Державотворчі процеси у сучасній Україні.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи

дотримані всі вимоги до написання позааудиторної самостійної роботи: позначені проблема й обґрунтована її актуальність, зроблений аналіз різних точок зору на проблему й логічно викладена власна позиція, сформульовані висновки, тема розкрита повністю, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення, дані правильні відповіді на додаткові питання.	8-9-10 балів
---	-----------------

дотримані основні вимоги до написання позааудиторної самостійної роботи, тема розкрита достатньо повно, витриманий обсяг, дотримані вимоги до зовнішнього оформлення. Водночас допущені деякі недоліки: не обгрунтовано актуальність теми, сформульовані висновки не чіткі, наявні певні неточності у викладенні матеріалу.	6-7 балів
значне недотримання вимог до написання позааудиторної самостійної роботи. Зокрема: тема розкрита лише частково, допущені фактичні помилки в змісті позааудиторної самостійної роботи, відсутній висновок, не витриманий обсяг самостійної роботи; є недоліки в оформленні.	3-4-5 балів
тема позааудиторної самостійної роботи не розкрита, виявляється істотне нерозуміння проблеми, не витриманий обсяг самостійної роботи; самостійна робота оформлена не правильно.	1-2 балів
Невиконання здобувачем вищої освіти позааудиторної самостійної роботи	0 балів

Підсумковий контроль Залік

Оцінка в національній шкалі (“зараховано”, “не зараховано”) та оцінка в шкалі ЄКТС виставляються на підставі семестрового рейтингового бала здобувача вищої освіти за дисципліну таким чином:

90 – 100 балів	–	A	} зараховано
82 – 89 балів	–	B	
75 – 81 бал	–	C	
66 – 74 бали	–	D	
60 – 65 балів	–	E	
59 балів і нижче	–	FX.	

Здобувачі вищої освіти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **60 і вище**, отримують оцінку “зараховано” і відповідну оцінку в шкалі ЄКТС без складання заліку.

Здобувачі вищої освіти, які мають семестровий рейтинговий бал з дисципліни **59 і нижче**, складають залік і в разі успішного складання їм виставляється оцінка “зараховано” в національній шкалі, а в шкалі ЄКТС – **E** та бал **60**. Якщо здобувач під час заліку отримав оцінку “не зараховано”, то йому у відомість обліку успішності виставляється оцінка “не зараховано” в національній шкалі, оцінка **FX** – у шкалі ЄКТС та його семестровий рейтинговий бал за дисципліну.

Орієнтовні питання до заліку з дисципліни «Історія державотворення України»

1. Мета і завдання курсу «Історія державності України».
2. Найдавніші протодержавні і державні утворення на українських землях (кіммерійці, скіфи, сармати).
3. Виникнення і розвиток Скифської рабовласницької держави.
3. Античні держави Північного Причорномор'я.
4. Розселення слов'ян у Східній Європі.
5. Початки слов'янської державності на українських землях. Антська держава.
6. Передумови утворення Давньоруської держави. Теорії походження Русі.
7. Діяльність князя Аскольда.
8. Русь у IX-X ст. Князювання перших Рюриковичів.
9. Реформи Володимира Великого.
10. Діяльність Ярослава Мудрого.
11. Доба феодальної роздробленості на Русі.
12. Галицько-Волинська держава, її місце і роль в українській історії.
13. Правління Данила Галицького.
14. Вхід українських земель до складу Литовського князівства.
15. Українські землі під владою Литви.
16. Зближення Литви та Польщі, вплив цього процесу на становище українських земель.
17. Соціально-економічне життя в Україні в другій половині XIV–XVI ст.
18. Українські землі під владою Речі Посполитої.
19. Козацтво та його роль в суспільно-політичному житті українського народу.
20. Реєстрове козацтво та його роль в історії державотворення України.
21. Причини, характер, рушійні сили Національно-визвольної війни українського народу під проводом Б. Хмельницького.
22. Українська національна революція (1648–1676): проблеми визначення та періодизація.
23. Формування української державності в ході національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького.
24. Загострення кризи української державності у 1657-1663 рр. Поділ України на Лівобережжя та Правобережжя.
25. Політика І. Виговського і Ю. Хмельницького. Гадяцький договір.
26. Петро Дорошенко у боротьбі за незалежність українських земель.
27. Діяльність гетьмана Івана Мазепи.
28. Політика Петра I щодо України. Перша Малоросійська колегія.
29. Діяльність гетьмана Данила Апостола.
30. Кирило Розумовський – останній гетьман України.
31. Ліквідація політичної автономії України.

32. Ліквідація Запорозької Січі.
33. Політичне і соціально-економічне становище України в складі Російської імперії у першій половині XIX ст.
34. Суспільно-політичні настрої української еліти у першій половині XIX ст.
35. Кирило-Мефодіївське братство та його роль в історії української державності.
36. Українські землі у складі Російської імперії у другій половині XIX ст.
37. Громадівський рух у другій половині XIX ст. та його значення.
39. Політизація українського національного руху на межі XIX–XX ст., виникнення українських політичних партій.
40. Політичне і соціально-економічне становище українських земель у складі Австро-Угорщини.
41. Суспільно-політичний рух у Західній Україні у XIX – на початку XX ст.
42. Українські землі в роки Першої російської революції
43. Українські землі в роки Першої світової війни.
44. Лютнева революція 1917 р. Утворення Центральної Ради та її перші кроки.
45. Проголошення УНР. Боротьба Центральної Ради і більшовиків за владу в Україні.
46. Українська Держава Павла Скоропадського.
47. Доба Директорії УНР.
48. Білогвардійський режим в Україні.
49. Розвиток радянської державності в Україні в умовах громадянської війни
50. Політичне і соціально-економічне становище України після завершення революції та громадянської війни.
52. Вхідження України до складу СРСР.
53. Політика непу в Україні та її наслідки.
54. Політика коренізації в Україні, розвиток національних меншин.
55. Хід і наслідки індустріалізації в Україні.
56. Колективізація в Україні: хід і наслідки.
57. Політичні репресії в країні, утвердження сталінського тоталітарного режиму.
58. Політичне і соціально-економічне становище українських земель в складі Польщі.
59. Політичне і соціально-економічне становище українських земель в складі Румунії.
60. Політичне і соціально-економічне становище українських земель в складі Чехословаччини. Проголошення Карпатської України.
61. Українське питання в політиці європейських держав напередодні Другої світової війни.
62. Початок Другої світової війни. Радянізація західноукраїнських

земель.

63. Окупаційний режим в Україні.

64. Рух Опору в Україні. Радянські партизани. ОУН-УПА у боротьбі з більшовизмом і фашизмом.

65. Кінець Другої світової війни, її наслідки для України.

66. Відбудова і розвиток народного господарства України в післявоєнний період.

67. Завершення радянзації західноукраїнських земель після закінчення Другої світової війни.

68. Україна в умовах десталінізації (1953–1964 рр.). Хрущовська «відлига».

69. Соціально-економічний розвиток України в 1960–1980-х рр.

70. Дисидентський рух в Україні.

72. Україна у добу перебудови (1985–1991 рр.).

73. Проголошення суверенітету та державної незалежності України.

74. Державотворчі процеси в незалежній Україні.

75. Незалежна Україна на міжнародній арені.

10. Рекомендовані джерела:

Базова література:

1. Гончаренко В.Д. Історія держави і права України: підручник. Київ : Атіка, 2013. 704 с.

2. Аркас М. Історія України-Русі. Київ : Наш Формат, 2020. 436 с.

3. Громенко С. Скоропадський і Крим: від протистояння до приєднання. Київ : Наш Формат, 2021. 352 с.

4. Грицак Я. Нарис історії України. Київ: [Yakaboo Publishing](#), 2019. 656 с.

5. Доній О. Трансформація української національної ідеї. Київ : Наш Формат, 2021. 472 с.

6. Іванов В.М. Історія держави і права України: підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с.

7. Історія державності України: експериментальний підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки, О. Н. Ярмиша. Харків: Одісей, 2004. 608 с.

8. Трофанчук Г.І. Історія держави і права України: навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с.

Додаткова література:

1. Абдулаєва Г. Кримські татари: від етногенезу до державності. Київ : Гамазин, 2021. 408 с.

2. Апанович О. Гетьмани України і кошові отамани Запорізької Січі.

Київ : Либідь, 1993. 288 с.

3. Верстюк В.Ф., Дзюба О.М., Репринцев В.Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення : хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 2005. 344 с.

4. Гуржій О.І. 100 великих постатей і подій козацької України. Київ : Арій, 2008. 224 с.

5. Донік О.М. Україна: у складі двох імперій (остання чверть XVIII – перша половина XIX ст.). Київ : Кріон, 2011. 219 с.

6. Терещенко Ю., Осташко Т. Український патріот із династії Габсбургів. Київ : Темпора, 2011. 398 с.

11. Інформаційні ресурси:

Сайти бібліотек	Режим доступу
Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського	http://www.nbuv.gov.ua/
Електронна бібліотека «Україніка»	http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB
Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського	https://dnpb.gov.ua/
Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого	https://nlu.org.ua/
Харківська державна наукова бібліотека імені В.Г. Короленка	https://korolenko.kharkov.com/
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка	http://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/golovna2/
Державна науково-технічна бібліотека України	https://dntb.gov.ua/ru/
Одеська національна наукова бібліотека України	http://odnb.odessa.ua/
Українського інституту науково-технічної і економічної інформації	http://www.uinpei.kiev.ua/
Освітні ресурси Інтернету	https://sites.google.com/site/osvitnires/osvita/osvitni-portali
Портал сучасних	http://www.intellect-invest.org.ua/

педагогічних ресурсів	
Портал «Освіта.УА»	http://ru.osvita.ua/
Сайт товариства «Знання» України	http://znannya.org.ua/

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання якого передбачає навчальна дисципліна

Мультимедійне обладнання; програми Microsoft Word, Microsoft Power Point, додатки платформи для дистанційного навчання Microsoft Office 365.